

Áras Éanna

Mairéad Ní Ghallchoir

Tess Urbanska

Ionad Ealaíne agus Oidhreacht ilghnéitheach atá in Áras Éanna atá suite i monarcha fíodóireacht athchóirithe in Inis Oírr, ar oileáin Árann.

Tá amharclann/pictiúrlann le 75 suíochán san ionad, 3 ghailearaí ealaíne, caifé, ceardlanna ceardaíochta, seomraí ranga, stiúideo agus árasán d'Ealaíontóir Cónaitheach.

Le trí bliana déag anuas, tá Áras Éanna ina thearmann ag ealaíontóirí. Mar gheall ar ionad oibre agus cónaitheach chomh feiliúnach a chur ar fáil, bíonn ardchaighdeán ag baint leis an saothar a chuireann siadsan i láthair.

Bíonn coirmeacha ceoil, drámaí, Taispeántais, ceardlanna agus siamsaíocht amuigh faoin spéir eagraithe ag Áras Éanna ó bhliain go bliain.

Mise agus Inis Oírr

Máire Uí Mhaoláin

Inis Oírr

Ta naoi mbliana caite ag Máire Uí Mhaoláin ar Inis Oírr. Déanann sí cur síos anseo ar an gcion mhór atá aici ar an oileán.

An chéad uair a leag mé súil ar Oileáin Árann, bhí mé in airde ar shleas Chnoc an Droigheann, agus mé i mo ghasúr i gCill Chiaráin. Bhí an ghrian ag lonradh ar chloch, ar charraig, is ar thrá. An chéad uair a leag mé cos ar an oileán, ba cailín óg soineanta rómánsúil mé. Tá an tsoineantacht agus an rómánsaíocht sin imithe anois le fada, faraor, ídithe ag an saol ach níor ídigh an tarraingt a bhí ag an saol oileánda orm riamh. Bhí mo thriall i gconaí ar an oileán agus caithfidh mé rá nach raibh mé ag déanamh suaimhnis in aon áit eile gur tháinig mé anseo "ar oileán mara, san iarthar chianda" seo. Dála an scéil is ar oileán eile, Inis Bó Finne, a chonaic mé fógra go raibh post ag imeacht in Inis Oírr, ach tuilleadh faoi sin ar ball.

Dóibh siúd nach bhfuil aon eolas acu ar an oileáin iartharach seo, atá i bhfoisceacht sé mhíle do chósta an Chláir, tá trí mhíle bliain de rian an duine ar an oileán agus ar a laghad billiún de stair nádúrtha an oileáin. Sciar de charraig na Bóirne é,

tá fianaise ann go raibh daoine ag cur futhú ar an oileán chomh fada siar le 2300-2000 roimh aimsir Chríost. Ar an bhfianaise is láidre de seo, tá Cnoc Raithní, reilig ó aimsir na cré-umha ina fritheadh prócaí creimithe a ceapadh a tháinig as Albain. Is léir go raibh tarraingt na ndaoine ar an oileán seo i bhfad siar sa stair. Níos gaire ná sin, 400 RC, feictear Dún Fhormna, lár-ionad thaoisigh an oileáin agus ina dhiaidh sin ón mheán-aois, feictear Caisleán Uí Bhriain ón gceathrú haois déag. Tréimhse chaithréimeach Bhrianaigh an Chláir agus Fhlaitheartaigh Chonamara a bhí anseo go dtí 1652, nuair a thóg fórsaí Chromaill forlámhas ar an oileán. Sainchomhartha suntasach eile ná an Túr Faire míleata a tógadh idir 1804 – 1806, nuair a bhí Inis Oírr ina garda ar Chuan na Gaillimhe. Gan dul i bhfad scéil leis an stair, caithfidh mé oidhreacht spioradálta an oileáin a lua – aimsir na manach. Seo é an tréimhse is mó a bhfuil greim aige ar mo shamhlaíocht féin, ón aonú haois déag, nuair a bhí triall ag na manaigh, Caomhán, Éanna agus Gobnait ar an oileán, ar thóir tearmainn ó ábharachais an tsaoil chun iad a thabhairt, le pian is cruatan, níos gaire don té is airde!

Caisleán Uí Bhriain, Inis Oírr

Is cinnte is mé ag smaoineamh air, gur b'shin é an rud a mheallann go leor chuig na hOileáin, fiú san lá atá inniu ann, mé féin ina measc. Tá gné den 'seasamh go leataobh' i gceist, coisméig siar, faoiseamh agus spás intinne, suaimhneas is só. Ar ndóigh, níl ann ach mearbhall i ndáiríre, ach deirtear gur mearbhall atá sa saol ar fad! Ar an lámh eile ag teacht as Cill Chiaráin, mar a bhí ní fada siar a bhí dúchas na noileán, ár muintire is ár sin-sean mhuintir, ina n-áitritheoirí oileánda ag dul siar sa dúchas.

Mar a luaigh mé ag an tús, bhog mé féin, Tom agus ár maicín. Dara a bhí trí bliana ag an am chuig Inis Oírr, ag teacht suas ar naoi mbliana ó shin. Bhí muid ina gconaf ag an am i gCathair na Gaillimhe, áit ar thóg muid ár mbeirt ngasúr eile, Adam agus Ruth, idir Cill Chiaráin agus Gaillimh. Bhí an dhearg-ghráin againn ar shaol na cathrach ach bhí post agamsa mar Oifigeach Forbartha le Coiste Cúram Leanaí Chontae na Gaillimhe agus rinne sé ciall ag an am. Bhí mé in Inis Bó Finne an lá úd i Meitheamh 2004 nuair a chonaic mé post mar bhainisteoir ar thogra Eorpach, Nasc Eorpach d'Oileáin Bheaga na hEorpa, maoinithe faoin gClár Interreg de chuid an Aontais Eorpaigh, fógraithe d'Inis Oírr. Bhí post maith agam agus cinnteacht mhaith ag baint leis ach mar sin féin, bhí mo dhá chos ag rith uaim go rachainn abhaile is go seolfainn CV.

Fuair mé an post agus bhí mo thríall ar Inis Oírr. Bhí mé cineál aimhreasach faoi mo rogha ag an am,

bogadh isteach i bpobal beag oileánda, ach i ndáiríre sé an timpeallacht agus an dúlra i gconaf a mheall mise agus is beag suim a bhí agam i ndearcadh na ndaoine. Ní raibh mé ag teacht chun dlúth-chairdeas a dhéanamh. Bhí mo chuid cairde agam agus bhí Tom, Dara agus comhleacaithe deasa agam i gComhdháil Oileáin na hÉireann, an t-ainm a bhí ar an gcomhlacht ag an am. Ar ndóigh, ní comhtharlú ar bith é go bhfuil an oiread sin measa agam ar na daoine, tar éis 9 mbliana, mar tá uaisleacht faoi leith ag baint le muintir an oileáin, rud a ndéanfaidh mé cur síos níos deireanaí air.

Gan dul i bhfad scéil, thosaigh mé ag obair agus go bhfóirfidh Dia orainn, má cheap tú go bhfuil sé deacair meabhair a bhaint as muintir na hÉireann scaití, téigh ag obair le coiste ina bhfuil baill as sé thír iasachta, oileánaigh aige sin, teangacha difriúla, córáis riaracháin éagsúla agus tá do chuid oibre gearrtha amach duit. Bhíodh míthuiscintí ollmhóra eadrainn, agus is minic anois a cheapaim go bhfuil chuile sheans go raibh mé ag cur síl cheart orthu. Is cinnte gur treise dúchas ná oiliúint mar bhí an fhealsúnacht Éireannach sin ionamsa, 'oibreoidh chuile shórt amach agus beidh chuile shórt togha ar an lá', rud nach dtuigeann eachtrannaigh! Bhí go leor acu is dá ndéarfá go raibh tú chun glaoch an lá dár gcionn orthu ag an 3 agus dá dtarlódh sé nár éirigh leat glaoch go dtí ceathrú tar éis, bhíodh siad in adharc a gcochaill ceart. Deirim liom féin anois, gur m'fhéidir gur mhúin mé foighid do na Francaigh agus suairceas do na Sualannaigh agus gur mhúin said domsa a

bheith níos soiléire agus níos coinsiasaigh faoi chúrsaí ama! Ar an lámh eile, bhí go leor turais i gceist chuig oileáin bheaga na Danmhairge, na Sualainne, na Fraince, na Fionnlainne, na hAlbaine agus na Gréige. Is iomaí iontas a chonaiceamar agus ba phribhléid é blaiseadh a fháil don saol sna hoileáin sin, oileáin atá ag stracadh lena dúshláin chéanna is atá muintir oileáin na hÉireann.

I rith na cheithre bliana sin den chlár, bhí muid ag socrú isteach go sócúlach ar Inis Oírr. Tháinig mé sa gcleachtadh a bheith eagraithe do chuile shórt a d'fhéadfadh titim amach, a bheith réidh le n-imeacht dhá lá roimh an am a raibh tú ceaptha imeacht, gur í an aimsir agus corraí farraige na gnéithe is mó a threoraíonn do shaol agus nach bhfuil aon chinnteacht riamh faoin saol oileánda.

Sna chéad bhlianta sin, mhothaigh mé i m'intinn go raibh mé i mo chonaf ar an imeall. D'airigh mé go bhféadfadh rud ar bith tarlú, b'fhéidir go dtiocfadh an bád, b'fhéidir nach dtiocfaidh. D'fhéadfá siúl síos an bóthar agus go gcasfaí duine ort nach bhfaca tú leis na cianta! Tá éiginnteacht i chuile lá agus is breá liom é sin. Is minic a smaoiním gur b'shin an fáth go bhfuil na daoine chomh réchúiseach, inghlacthacht leis an saol go smior iontu. Tá an-tionchar ag na séasúir ar an saol anseo chomh maith, cúrsaí turasóireachta i n-ard a réime on gCáisc amach, saol láidir pobail i rith an Gheimhridh. Déanann na daoine an aistriú seo gan stró, oibríonn said go fíor-chrua sa Samhradh agus bíonn an saol níos sócúlaí i rith an Gheimhridh. Is cinnte go bhfuil rithim an t-saoil, go h-iomlán difriúil anseo d'aon áit eile agus go bhfuil a rian sin ar mhuintir na háite.

Ceann dena tréithe is láidre i measc an phobail anseo ná dílseacht dá chéile mar oileánaigh. Chuir mé an cheist ar dhuine óg uair a bhí taréis leathuair a chaitheamh ag tabhairt amach faoi dhuine eile, cén fáth a raibh siad ag cur suas le muna duine deas í? agus dúradh liom, gur cuma faoi sin mar gur ón oileán í! Tá muintir na h-áite fite-fuaite ina chéile agus dílis dá réir. Ins na chéad bhlianta anseo, cheap mé gur sa tSicil a bhí mé, mar nach raibh an cód Omerta leath chomh láidir san oileán sin agus atá anseo! Ní raibh baol orthu oscailt suas do bhean Chonamara!

Ní féidir liom gan an acmhainn grinn atá ins na daoine a lua! Níl duine anseo nach bhfuil leas-ainm air mar shampla. Bíonn go leor pleidhcíochta agus cleasanna á n-imirt! Úsáidtear chuile sheans chun píosa craic agus gáire a bhaint amach san mbealach

tráthúil, deisbhéalach sin atá leo. Ní dóigh liom go bhfeiceann daoine ón taobh amuigh é seo go minic, mar gur san nGaeilge Muimhneach sin is barúla iad agus caithfidh duine an chluais a bhiorradh go maith chun theacht sa gcleachtadh ar sin.

Bhí roinnt mhaith ocáidí mí-thuisceana orm féin nuair a tháinig mé anseo ar dtús. Is cuimhin liom lá a raibh mé amuigh faoina craga ag siúl, d'fhiafraigh fear dom an raibh deabhadh orm! Gan tuairim agam céard é an 'deabhadh' seo, chinn mé go raibh sé níos sábháilte "níl" a rá. Dúradh liom, 'muna raibh, más ea, seasamh sa mbuaille, ach go h-áirid, go gcuirfeadh sé amach na gamhainn'. Rinne ar ndóigh, ach ní dhearna, mar is 'dhion' atá anseo acu!

Uair eile thug mé gasúir na bunscoile ar thuras scoile go Conamara ag curachóireacht. Cheap fear na gcurachaí gur go mall a bhíodar ag iarradh a dhul agus iad ag screadaíl 'éasca, éasca, éasca', ar a chéile. Is ionann an-éasca anseo agus an-tapa! Tá blas na Mumhan go láidir ach fós é áirithe do hInis Oírr. Deirtear nach raibh an tuiséal ginideach riamh acu ach sa bhfocal scríofa, ramhraítear na gutaí agus is Muréad atá acu in áit Mairéad chaol Chonamara. Is cinnte gur láidre canúint an oileáin ná canúint Chonamara, mar is léir ó chanúint mo Dara, in ainneoin é a bheith ag cloisteáil Gaeilge Chonamara ag baile.

Ag caint ar ghasúir é, tá scoileanna breátha ar an oileán agus is í an mheán scoil an institiúid is tábhachtaí ar an Oileán. Coinníonn sí dinimic an phobail sláintiúil, agus tá tionchar mhór aici ar aeráid shóisialta an oileáin, ar shástacht na ndaoine, ar inbhunaíocht na teangan agus na canúna agus ar thodhchaí an oileáin, go ginéarálta. Creidim, dá mba tú an duine ba shaibhre ar domhan, ní fhéadfá an saol seo a cheannacht ná a bhronnadh ar ghasúr ar bith. Tá tógáil an-luachmhar á fháil ag páistí anseo. Ní móide go bhfuil fhios acu féin i gconaf é! Tá chuile shórt acu atá ag gasúir na mórthíre, cumainn spórt, páirc spraoi, páirc uile-aimseartha, trá ghleite agus níl orthu ach siúl síos an bóthar agus tá siad i lár an aonaigh. Maraon leis an spórt, tá an t-ádh ar an oileán go bhfuil ceoltóir cliúiteach, Micheál Ó hAlmhain, ina chonaf anseo agus ag múineadh ceoil do na gasúir. Ag caint ar an gceol, i rith shéasúr na turasóireachta, bíonn seisiún ceoil in áit éicint seacht n-óiche na seachtaine agus oícheanta go maidin dhá réir. Bua eile an oileáin ná an t-Ionad Ealaíona, Áras Éanna, agus is beag

Tigh Joe Mac

Cill Rónáin, Inis Mór
Ceol, Craic & Bia

Fón: 099-61248

Comharchumann Forbartha Árann Teo.

Buaiteoirí Gradaim Pobail na Gaeltachta

Comharchumann Forbartha Árann Teo.,
Ionad Fiontair Cholm Ó hIarnáin,
Cill Rónáin, Árann, Cuan na Gaillimhe

Fón: 099 61354 / 61394 (F) 099 61454
eolas@cfarann.ie www.cfarann.ie

Máire Seoige Ros Muc

Leaba & Bricfeasta
Lóistín

091-574147

MIANAIGH GHLEANN GABHLA

Uachtar Ard, Co. na Gaillimhe.
Teil: 091-552360/552021
glengowlamines@eircom.net
www.glengowlamines.ie

**Seanmhianach Luaidhe
agus Airgid ón 19ú haois**

*Turais faoi thalamh le treoraí/
siúlóidí nádúir*

Nioclás Ó Conchubhair Teo.

Rogha agus Seirbhís den Scoth

Quality Choice Service

Leitrimóir, Co. na Gaillimhe
Fón: 091-551 114
Faics: 091-551 258

Casla, Co. na Gaillimhe
Fón: 091-506 111
Faics: 091-506 044

*Ábhar Tithíochta, Pluiméireacht, Leictreach,
Meaisín Níochán, Soirn, Crua Earraí, Péint & srl.*

Óstán Inis Oírr

Accommodation - Bar - Restaurant

Inis Oírr,
Oileáin Árann,
Co. na Gaillimhe

Fón: 099 75020
Facs: 099 75099

ostaninisoirr@gmail.com
www.hotelinisoirr.com

Island Ferries Teo.

Ros a Mhíl Pier, Co. Galway

Phone: (091) 572050/572273
(after hours)

Fax: (091) 572448

Email: island@iol.ie

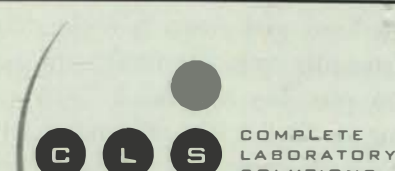
4 Forster Street, Galway

Phone: (091) 568903

Fax: (091) 568538

Email: islandferries@eircom.net

www.aranislandferries.com

COMPLETE
LABORATORY
SOLUTIONS

Saotharlann Chonamara Teo

Ros Muc

Co. na Gaillimhe

Teil: 091-574355

Faics: 091-574356

info@cls.ie

www.completelabsolutions.com

seachtain nach bhfuil ceolchoirm, dráma nó taispeántas ar siúl ann, a bhuíochas sin do na maoinitheoirí agus cur chuige chruthaitheach Mhairéad Uí Ghallchóir. Tá sé deacair a bheith i do chonaí anseo gan féith na cruthaíochta a theacht chun cinn ionat. Is áit iontach inspioráideach é Inis Oírr. Scríobh mé féin dráma amháin faoin áit, tá na h-íomhánna áille péinteáilte agam agus tá neart eile ag bruth! Sílim nach raibh mé ach leath-bheo gur tháinig mé go hInis Oírr.

Níor luaigh mé an dúlra agus an timpeallacht, gné atá an-ghar do mo chroí ach gurb é mo ghuí don oileán, nach dtarlóidh aon fhorbairtí a chuirfeadh as don tírdhreach sainiúil seo.

Ag caint ar fhorbairtí, táim féin fostaithe le 4 bliana mar oifigeach forbartha ag an gClár Forbartha Tuaithe d'Oileáin na hÉireann agus le deireanas do Ghaeltacht na Gaillimhe. Is é an chuideachta Comhar na nOileán atá i bhfeighil an chlár. Déanann muid riaradh ar sheachadadh deontas i réimse leathan forbartha ar a n-áirítear seirbhísí bhunúsacha pobail, gníomhaíochtaí turas-óireachta, oidhreacht, oiliúna agus forbairt gnó.

Ta mé ag obair san earnáil seo le breis is 20 bliain agus is iomaí athrú a chonaic mé. Tá neart a d'fhéadfaí a rá faoi gClár Forbartha Tuaithe agus an maorlathas atá ag baint leis ach is é m'fhealsúnacht féin gurb é an ról atá agamsa ná éascaíocht a dhéanamh ar son na ndaoine a theacht ar chabhair-dheontas. Is minic go mbíonn an cur chuige sin i gcoimhlínt leis an maorlathas ach sin é dúshlán an phoist. Bíonn muid ag freastal ar oileáin uile na hÉireann, ó Inis Earcáin Chorcaigh go Oileán Thoraí i nDún an Gall ach tá i bhfad níos mó báúileacht agam leis na hOileáin Ghaeltachta. Tá áit an-speisialta i mo chroí d'Oileán Thoraí mar is é an t-oileán is leochailigh sa tír é, ní amháin ó thaobh rochtaine de, ach ó thaobh easpa seirbhísí, easpa infheistíochta, titim daonra agus creimeadh an oileáin go ginearálta. Tá stracadh leis an saol mar chruatan laethúil ag muintir Thoraí agus cultúr níos luachmhaire ní bhfaighidh tú in aon áit. Is fiú d'oileáin eile súil mhaith a choinneáil ar Thoraí, mar creidim gur slat tomhais mhaith í den tsuim atá ag an stát-chóras i dToraí agus an chaoi a gcaithfear le h-oileáin uile na hÉireann sna blianta amach romhainn.

Tá an t-ádh orm mar tríd mo chuid oibre, bíonn deis agam aithne is eolas a chur ar oileánaigh eile fud fad na tíre. Tá mé i mo bhall de choistí éagsúla

anseo freisin, cosúil le go leor de mhuintir Chonamara, níl muid in ann a ladar a choinneáil amach as coistí pobail. Chonaic mé agus mé ag fás suas i gCill Chiaráin an méid a baineadh amach leis na Comharchumainn Ghaeltachta, Cearta Sibhialta, Údarás na Gaeltachta, an Raidió agus go leor eile. Chuaigh na rudaí seo i gcion go mór orm agus creidim gur féidir le pobail cur ar a son féin. Beidh mé rannpháirteach i gcónaí i bhforbairt pobail, íocaithe nó a mhalairt! Tugann go leor de mhuintir an oileáin seo a n-am go deonach ar son a bpobal. A chruthú sin le feiceál ins na seirbhísí sár-mhaithe atá ar an oileán. Is beag uair a chloisfeadh tú an droch-fhocal faoi dhuine ar bith anseo. Is cinnte go bhfuil codarsnacht idir a bheith ar bhád agus i do chonaí ar oileán, tá tú sáinnithe agus caithfear ceart a bhaint as chuile dhuine. Dá bhrí sin, cuirfidh tú suas le go leor. Sílim go bhfuil na daoine chomh cleachtach ar an modh imeachta seo go bhfuil sé go smior ina gcarachtairí ag an tráth seo. Fiú, scaití, ceapaim go gcuireann said suas le go leor ó dhream ón taobh amuigh. Is cinnte go bhfuil macántacht ag baint leis an tréith sin. Nuair a tháinig mé anseo ar dtús, ba chúis iontais dom chomh sibhialta agus a bhí cruinnithe. Ach sin ag teacht ó thaithí throdach Chonamara Theas!

Tá a fhéiniúlacht féin ag an oileán, féiniúlacht a d'fhás as raon leathan staire agus oidhreacht, daoine a tháinig agus a d'imigh, aimsir, farraigí is craig. Beidh áit speisialta ag Inis Oírr, oileán na háilleachta i mo chroí i gconáí, agus mar a dúirt Máirtín Ó Díreáin;

*Coinneod féin an t-oileán
Seal eile i mo dhán,
Toisc a ionraice atá
Cloch, carraig is trá.*

**Máire agus a fear céile Tom lena gclann,
Adam, Dara agus Ruth**